

بررسی ابعاد مختلف رعایت حقوق بین‌الملل بشردوستانه توسط شورای امنیت در مقابله با تروریسم بین‌الملل

(تاریخ دریافت ۱۳۹۶/۱۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۷/۰۴/۱۵)

امیر طریقت

چکیده

تروریسم بین‌الملل، در عصر حاضر به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین معضلات جامعه‌ی بشری به‌شمار می‌رود که با توجه به پیشرفت علم و تکنولوژی و نیز گسترش اختلافات بین‌جوامع مختلف و در نتیجه عدم نیل به تعریفی مشترک از تروریسم، مبارزه با این پدیده شوم روز به روز دشوارتر می‌گردد. در اهمیت این موضوع همین بس که مقام معظم رهبری در پیام‌شان به کنفرانس بین‌المللی "مبارزه جهانی علیه تروریسم" از آن به‌عنوان "یکی از پدیده‌های شوم موجود در زندگی بشر" یاد فرمودند. علاوه بر آن شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز تروریسم بین‌الملل را به‌عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی دانسته و در جهت مبارزه با آن اقدامات بسیاری انجام داده است. لیکن از آنجا که کلیه‌ی اقدامات این شورا باید براساس موازین حقوق بین‌الملل باشد بررسی این نکته ضروری به نظر می‌رسد که آیا شورای امنیت در راستای مبارزه با تروریسم بین‌الملل به‌طور قانونی اقدام کرده یا خیر؟ این نوشتار قصد بررسی برخی از اقدامات شورای امنیت سازمان ملل متحد در مقابله با تروریسم بین‌الملل براساس موازین حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه را دارد.

واژگان کلیدی: تروریسم بین‌الملل، شورای امنیت، حقوق بین‌الملل بشردوستانه، حقوق

بشر

بخش اول: معانی و مفاهیم تروریسم

احتمالاً نمی‌توان هیچ تعریفی از تروریسم ارائه داد که همه‌ی انواع مختلف این پدیده که در طول تاریخ نمود یافته را در بر گیرد. اما به راستی چرا یافتن تعریفی عموماً پذیرفته شده برای تروریسم چنین دشوار است.

این دشواری تا حدودی از آنجا ریشه می‌گیرد که تنها یک نوع تروریسم نداشته و نداریم، بلکه گونه‌های مختلفی از آن وجود داشته و دارد که اغلب ویژگی‌های مشترک چندانی با هم ندارند. آنچه درباره یک گونه درست است می‌تواند درباره گونه دیگر نادرست باشد. امروزه تروریسم تنوعی به مراتب بیشتر از ۳۰ سال پیش یافته است و بسیاری از گونه‌های آن چنان متفاوت با گونه‌های گذشته و با یکدیگرند که واژه تروریسم دیگر با برخی از آنها جور در نمی‌آید و احتمالاً در آینده اصطلاحات تازه‌ای برای انواع جدید تروریسم پیدا خواهد شد.^۱ کفایت گزارش‌های گزارش‌گر مخصوص سازمان ملل متحد راجع به تروریسم و حقوق بشر را ورق زد تا دریافت که تلاش‌های صورت گرفته برای تعریف تروریسم مملو از اختلافات و شائبه‌های سیاسی است. اغلب بحث در این عبارت خلاصه می‌شود که "شخصی از نظر یک فرد تروریست و از نظر فرد دیگر مبارز آزادی تلقی می‌شود."^۲ در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ مسئولیت اکثر عملیات‌های خشونت‌آمیز نظیر آدم‌ربایی، هواپیماربایی، بمب‌گذاری، حملات مسلحانه یا قتل افراد را گروه‌هایی پذیرفته‌اند که در تلاش برای اقدامات آزادی بخش بوده‌اند. گروه‌هایی نظیر جبهه خلق برای آزادی آنگولا، ملی‌گرایان صحرا در صحرای جنوبی و نهضت آزادی بخش فلسطین. بدین ترتیب چنین آمیختگی سبب بروز ابهاماتی در تعریف تروریسم و اعمال تروریستی و تفکیک آن از مبارزات آزادی بخش شده است. در خلال تلاش‌های استعمارزدایی دهه ۱۹۶۰، سازمان ملل متحد توسط به مبارزه مسلحانه را برای آنچه که هدفی

^۱ - هافمن، پل، پیشین، صص ۲۲-۲۰.

^۲ - همان، ص ۱۳۶.

مشروع در نظر گرفته شده بود، توصیه نمود.^۱ اما علی‌رغم اینکه تروریسم دغدغه‌ی جهانی است و همه‌ی کشورها و سازمان‌های بین‌المللی علیه آن موضع‌گیری می‌کنند، تعریف واحدی در مورد تروریسم وجود ندارد.

علت اصلی تفاوت‌های فاحش در تعریف تروریسم آن است که عمده کشورهای جنوب طرفدار عملیات رهاسازی از استعمار هستند و کشورهای بزرگ عملیات و فعالیت‌های استقلال طلبانه، حق طلبانه و ضد استعماری را عملیات تروریستی یا آشوب‌آمیز تلقی می‌کند. در دسامبر ۱۹۶۲ مجمع عمومی قطعنامه‌ای صادر کرد و طی آن کمیته‌ی ویژه‌ای برای تدوین کنوانسیون جامع تروریسم تشکیل داده که تاکنون چنین کنوانسیونی آماده نشده است.

بند اول: مشکلات تعریف تروریسم

شورای امنیت تاکنون ده‌ها قطعنامه درباره تروریسم صادر کرده است که در قطعنامه ۱۲۹۶ و قبل از ۱۱ سپتامبر در تعریفی از تروریسم بیان می‌دارد که: "عمل تروریسم، زندگی موجودات انسانی و افراد را در خطراتی قرار می‌دهد و صلح و امنیت دولت‌ها را از بین می‌برد". این تعریف جامع و مانع نیست. اما مهم‌ترین قطعنامه‌ای که به شناخت تروریسم کمک می‌کند، قطعنامه‌ی ۱۳۷۳ پس از ۱۱ سپتامبر است که به موجب آن کمیته‌ی ضد تروریسم تأسیس شد تا گزارش‌های کشورهای را در این خصوص دریافت کند، اما با استقبال روبه‌رو نشد.^۲ عده‌ای معتقدند تروریسم به یک شعار سیاسی تبدیل شده که به گونه‌ای کورکوانه در توصیف برخی اقدامات نامطلوب به کار گرفته می‌شود و دستاویزی برای رقابت‌های سیاسی در صحنه‌ی جهانی شده است. هم اکنون برخی از جرایم مشخص که هم تعریف و هم کیفر آنها در مجموعه‌ای قانونی و حقوقی آمده است، تحت عنوان مبهم تروریسم گنجانده می‌شوند و

^۱ - آصفی، شکیبا، آثار تروریسم در حقوق بین‌الملل، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، گزارش حقوق بین‌الملل، سال ۱۳۸۳، ص ۲۵.

^۲ - باقری، محمود، ترور رهبران فلسطینی از منظر حقوق بین‌الملل، گزارش راهبردی، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک شماره ۷ مهر ۱۳۸۶، صص ۷-۵.

تعریف این گونه جرایم و ویژگی‌های مرتکبان آنها از این کشور تا آن کشور و از این مکتب حقوقی تا آن مکتب حقوقی تفاوت‌های فاحش دارد.^۱

بخش دوم: تعاریف گوناگون تروریسم

اگر چه در خصوص تعریف عملی و یا نظری تروریسم اختلاف نظرهای معتابیهی وجود دارد، اما این اختلاف نظرها مانع از ارایه تعاریف و تعبیر متفاوت و حتی متناقض در یک کشور نشده است. مثلاً شخصیت‌ها و مراکز مختلف در درون آمریکا و اروپا تعاریف گوناگونی را ارایه داده‌اند که هر یک با دیگری تفاوت ماهوی دارد. همین امر نیز در مورد شخصیت‌ها و مراکز مختلف دولتی و غیر دولتی کشورهای اسلامی نیز جاری و ساری است. ذیلاً به برخی از این تعاریف اشاره خواهیم داشت تا سیالیت تعریف و مفهوم تروریسم بهتر تبیین شود.

بند اول: تعریف لغوی تروریسم

ریشه‌ی لغت تروریسم در لاتین به معنی اسباب اعمال تند و جابرانه است. همچنین این لغت در انگلیسی به معنای استفاده از عمل تند و جابرانه به منظور دستیابی به اهداف سیاسی یا اعمال فشار به حکومت در راستای عمل به خواست تروریست‌ها می‌باشد. همچنین در فرهنگ لغت اکسفورد در تعریف لغت تروریست این طور آمده است که: "تروریست شخصی است که از خشونت و تهدید برای تعقیب اهداف سیاسی استفاده می‌کند. اگر در سایر فرهنگ‌های لغت نیز به دنبال معنای لغوی واژه‌ی تروریسم بگردیم با مصادیقی همچون استفاده از خشونت و تهدید به منظور ترساندن و ناگزیر کردن، به ویژه به منظور نیل به اهداف و مقاصد سیاسی و همین طور ایجاد حالت ترس و فرمان‌برداری به وسیله ارعاب و حکومت با تهدید مواجه می‌شویم."^۲

^۱ - گروه تحقیق مؤسسه و جمعی از نویسندگان عرب، تاریخ کاربرد اصطلاح تروریسم و مشکلات تعریف آن، ترجمه سید غلامرضا تهامی، موسسه مطالعات اندیشه سازان نور، تهران: ۱۳۸۶، ص ۴۷.

^۲ . اردیبهشت <http://dictionary.reference.com/browse/terrorism?r=141390>

<http://www.praset.com/dic/?sourcelang=En&destlang=ar&seurchtype=1&keyword=terror&btntype=&page ne11390> اردیبهشت

بخش سوم: تعریف مفهومی تروریسم

"تروریسم به لحاظ ساختاری دارای شاخصه‌ها و اجزای مفهومی ذیل می‌باشد:

۱- خشونت: عمومی‌ترین ویژگی تروریسم، خشونت یا تهدید به استفاده از خشونت می‌باشد. با این وجود این واژه نمی‌تواند مفهوم اختصاصی از خشونت تروریستی ارائه دهد و بسیاری از دیگر اقدامات که نمی‌توان آنها را تروریسم نامید، از قبیل شورش، جنایات سازمان‌دهی شده و جنگ را در بر می‌گیرد؛

۲- قربانی: انتخاب تصادفی یا از روی هدف غیر نظامیان یکی از ویژگی‌ها و معیارهای اقدامات تروریستی است. در این خصوص برخی گروه‌های تروریستی نظیر ارتش جمهوری خواه ایرلند قبل از حملات خود به مردم هشدار می‌دهند تا از شمار قربانیان کاسته شود و برخی نظیر القاعده به دنبال بیشترین قربانی می‌باشند؛

۳- هدف: هدف تروریسم ایجاد وحشت و ترس در قربانی است که این قربانی می‌تواند حکومت، کل جامعه یا گروهی از اعضای جامعه باشد. براین اساس، اقدامات تروریستی برای جلب توجه گسترده مردم طراحی می‌شوند و به دنبال ایجاد شوک روانی در جامعه می‌باشد؛

۴- انگیزه: اقدامات تروریستی ممکن است برای رسیدن به اهداف سیاسی یا مذهبی انجام شود و یا ممکن است براساس کسب منافع شخصی صورت گیرد. اگر سارق به بانک حمله کند و پس از کشتن رئیس بانک با مقداری پول فرار کند نمی‌توان او را تروریست نامید. ولی اگر انگیزه‌ی همین شخص در سرقت از بانک ایجاد ترس و وحشت در مردم یا مقاصدی مانند بی‌اعتماد کردن مردم به بانک‌ها و بی‌ثبات کردن اقتصاد باشد، این کار یک اقدام تروریستی به حساب می‌آید؛

۵- غیر قانونی بودن: غیر قانونی بودن یکی از ویژگی‌های بارز تروریسم است؛

۶- قبول مسئولیت: صدور بیانیه پس از اقدام تروریستی یکی از ویژگی‌های تروریسم است. این بیانیه می‌تواند ضمن قبول مسئولیت اقدام، ترویج کننده مواضع عقیدتی، سیاسی و یا ملی تروریست‌ها نیز باشد. نیاز به توضیح اینکه قبول مسئولیت شرط تحقق تروریسم نیست، چرا که بعضی از حرکات تروریستی بدون نام و نشان صورت می‌گیرد؛

۷- عامل اقدام تروریستی: بسیاری از تعاریف تروریسم اقدامات حکومت‌های قانونی را به عنوان اقدام تروریستی در نظر نمی‌گیرند مگر آنکه کار آنها پنهانی و در زمانی غیر از جنگ انجام شود. اقدامات جنگی اصولاً در حوزه تروریسم قرار نمی‌گیرند، اما می‌توان حمایت‌های حکومتی که طی آن یک حکومت از فعالیت تروریستی در یک کشور دیگر حمایت به عمل می‌آورد را اقدام تروریستی قلمداد کرد. در این حالت از آن کشور به عنوان دولت حامی یا قیم تروریسم نام می‌برند. از این نوع تروریسم برای فعالیت‌های گروه‌های قانونی نظیر سازمان CIA، گشتاپو و KGB تحت عنوان تروریسم دولتی یاد کرده‌اند.

غیر قانونی بودن به عنوان یک شاخصه، ابتدا حکومت‌ها را از دایره تروریسم خارج می‌نماید اما در شاخصه‌ی عامل اقدام تروریستی، حکومت‌ها نیز با یک قید وارد دایره‌ی تروریسم می‌شوند و آن اینکه اقدامات آنان غیر قانونی باشد. لذا واضح است که در دوران جنگ میان کشورها، هیچ کدام از اقدامات کشورها علیه یکدیگر را نمی‌توان در دایره تروریسم قرار داد؛^۱

تروریسم ارتکاب هدفمند یا تهدید به آن به منظور ایجاد وحشت و یا رفتار متهورانه در قربانی و یا در ناظران آن عمل یا تهدید است. مطابق این تعریف تک تک اجزای تشکیل دهنده‌ی این اقدام هدفمند، یعنی خشونت، وحشت، قربانی و مخاطبان در منحصر به فرد بودن تروریسم نقش دارند. همچنین باید یادآور شد که قربانیان آنی تروریسم، با مخاطبان غایبی آن، یکی نیستند. تروریسم از طریق اعمال خشونت براولی، دومی را تحت تأثیر قرار می‌دهند.^۲

البته بعضی اوقات هدف تروریسم فقط قربانی است. مثلاً در عمل ترور، ترور رهبر و رئیس‌جمهور یک کشور یا فرمانده یک لشکر، یک هدف غایبی است. به‌طور مثال گروه حزب‌الله با اعتقادات مذهبی‌ای که در خصوص کشته شدن دارند، از آن به‌عنوان شهادت یاد

^۱ - عبدالله خانی، علی، تروریسم شناسی، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌الملل برای معاصر، تهران: ۱۳۸۶، صص ۲۳-۲۵.

^۲ - فلمینگ، پیترو و اسٹول، مایکل، سایبرتروریسم، پندارها و واقعیت‌ها، ترجمه اسماعیل بقائی هامانه و عباس باقرپور اردکانی، نشر نی، تهران: ۱۳۸۳، صص ۱۳۳.

می‌کنند و این شجاعت و عدم ترس از کشته شدن در مبارزه با ارتش اسرائیل بر همگان آشکار است. بنابراین ترور عماد مغنیه از فرماندهان حزب‌الله تأثیری در ایجاد ارباب و تهدید حزب‌الله نخواهد گذاشت، در حالی که به اذعان کارشناسان هدف از ترور عماد مغنیه شخصیت وی به عنوان یک فرمانده در حزب‌الله بوده است. و این نیز خود از مشکلات تعریف جامع تروریسم است.

بخش چهارم: تأثیر حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه بر یکدیگر

تأثیر متقابل حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه موضوع بسیار جذابی است. تردیدی نیست که حقوق بشر به خصوص در زمینه‌های قضایی به توسعه‌ی حقوق بین‌الملل بشر دوستانه بسیار کمک کرده است. از طرف دیگر حقوق بین‌الملل بشر دوستانه که بنا به تعریف خود در وضعیت‌های پر تنش سیاسی قابل اعمال است، می‌بایست به شناسایی هسته‌ی مرکزی حقوق بشر کمک کند. بنابراین حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، حقوق بشر را در شرایط مناقشات مسلحانه حمایت می‌کند. این به آن معناست که توسعه‌ی حقوق بین‌الملل بشر دوستانه تأثیر مستقیمی در تقویت حقوق بشر در این قبیل وضعیت‌ها دارد.^۱ همچنین در بعضی از زمینه‌ها همچون منع شکنجه و رفتارهای غیر انسانی و تحقیر آمیز، حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه به تقویت همدیگر می‌پردازند.^۲ بنابراین حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه دو رشته‌ی متفاوت حقوق بین‌الملل هستند که مبنای تأسیس هر کدام معاهدات جداگانه‌ای است و از نظر مسئولیت بین‌المللی در صورت نقض نیز از حیث پیامدهای آن متفاوت است. لیکن شباهت‌های مبنایی و اهداف مشترک در تدوین و اعمال معاهدات حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، این دو رشته را چنان به هم نزدیک کرده است که جدایی ناپذیر می‌نمایند. همگرایی و تقریب حقوق بین‌الملل بشر دوستانه و حقوق بشر از زمان ایجاد آن‌ها تاکنون روند افزایشی را طی کرده است. در واقع تنش‌های سیاسی و درگیری‌های مسلحانه‌ی

^۱ - مولایی، یوسف، وابستگی متقابل حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، مجموعه مقالات همایش نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر و حقوق بین‌المللی بشر دوستانه، انتشارات کلام شیدا، تهران: ۱۳۸۳، صص ۱۱۸-۱۱۷.

^۲ - همان، ص ۱۱۵.

۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به بعد و بحث‌های موجود بر سر تعریف ترور و مبارزه با تروریسم، نیاز بین‌المللی دست‌یابی به درک جهانی بهتری از اصول و کاربردهای حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه را مبرم ساخته‌اند.^۱

بخش پنجم: قواعد حقوق بین‌الملل بشر دوستانه ناظر بر مبارزه با تروریسم بین‌الملل

در حالی که توافق مشترکی که در بعد بین‌الملل برای مبارزه با تروریسم وجود ندارد و کشورها در این باره به بلوک‌های مختلفی تقسیم شده‌اند این سؤال ایجاد می‌شود که آیا می‌توان جایگاه مبارزه با تروریسم را در حقوق بین‌الملل یافت؟ آیا در حقوق بین‌الملل قواعدی وجود دارد که بتوان در چارچوب آن تا تدوین یک کنوانسیون مشترک بین‌المللی مبارزه با تروریسم را پیگیری نمود؟ بسیاری از حقوق دانان بر این باورند که در مبارزه با تروریسم قواعد حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه می‌تواند راه‌گشای خلاءهای موجود باشد. مواضع کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، کمیته‌ی حقوق بشر، سازمان عفو بین‌الملل و سایر نهادهای مبتنی بر معاهدات حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه حاکی از این باور حقوقی است که مبارزه با تروریسم باید در چارچوب مقررات و قوانین حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه صورت پذیرد. فلذا در این مبحث به بررسی موضوع قواعد حقوق بین‌الملل بشر دوستانه‌ای که می‌تواند ناظر بر مبارزه با تروریسم باشد می‌پردازیم. سرکوب نظامی تروریسم به علت ویژگی‌های خاصی که از آن برخوردار است همچنان در اذهان حقوق دانان تردیدهایی در خصوص امکان رعایت قواعد حقوق بین‌الملل بشر دوستانه را برانگیخته است. این تردیدها اغلب به آن جهت مطرح است که جنگ با تروریسم از فاکتورهای پیش‌بینی شده در کنوانسیون‌های ژنو برای طبقه‌بندی مخاصمات به دو دسته‌ی بین‌المللی یا داخلی برخوردار نمی‌باشد.

^۱ - محقق داماد، پیشین، ص ۹۷.

نتیجه گیری

تروریسم از گذشته های دور وجود داشته است و چنانچه بیان شده گسترده گی، پیچیدگی های ناشی از اقسام تروریسم و سوء استفاده از توسعه ی فن آوری، آن را به عنوان تهدیدی جدی در قرن حاضر مطرح کرده است. تفاوت در نگرش به ریشه های تروریسم، وجود اختلاف در تفکیک تروریسم و نهضت های آزادی بخش مانع جدی برای تعریف تروریسم و تدوین کنوانسیون جهانی در مجمع عمومی سازمان ملل برای مبارزه با این پدیده شده است. فلذا کشورها و گروه های منطقه ای خود اقدام به تعریف و قانون گذاری و تدوین کنوانسیون منطقه ای در باب تروریسم نموده اند.^۱ در پاره ای از اقدامات ضد تروریستی به موضوعاتی برمی خوریم که نقض فاحش حقوقی بشر و حقوقی بین الملل بشر دوستانه به شمار می رود. استدلال برخی از چنین اعمالی آن است که حقوق بشر و حقوق بین المللی بشر دوستانه عنوانی مانند تروریسم را تعریف و تبیین نکرده است و نمی تواند پاسخگوی مبارزه با پیچیدگی های تروریسم باشد. اما بسیاری از حقوق دانان و صاحب نظران معتقدند که حقوق بشر و حقوق بین الملل بشر دوستانه به واسطه ی مشترکات فراوانی که در اهداف و مبانی در حوزه ی داخلی و بین المللی دارند می توانند متقابلاً تا تصویب کنوانسیون واحد جهانی ملاک عمل دولت ها در مبارزه با تروریسم قرار گیرند. حقوق بشر اگر چه به صراحت از تروریسم نامی نبرده است، لیکن مفادی دارد که در تبیین وضعیت تروریسم کمک بسیاری می کند. با توجه به اعلامیه ی جهانی حقوق بشر، "کمال مطلوب انسان آزاد، برخورداری از آزادی و رهایی از ترس می باشد... و با درک این حقیقت که افراد نسبت به یکدیگر و اجتماعی که بدان تعلق دارند دارای وظایفی هستند و برای تحقق بخشیدن و ترویج و رعایت حقوق شناخته شده ی مندرج در این میثاق مسئول می باشند" بنابراین از آنجایی که در مواد مختلف اعلامیه ی حقوق بشر و میثاقین به ممنوعیت هایی بر می خوریم که شامل تبیین تعریف تروریسم و عملیات های تروریستی ایجاد رعب و وحشت می شوند و حقوق بشر، مسئولیت نقض حقوق بشر را برای

^۱ - البته هر چند تصویب ۱۳ کنوانسیون در مجمع عمومی سازمان ملل متحد حرکت مثبتی به سوی مبارزه ی جهانی با تروریسم است، لیکن هنوز نتوانسته اند جوابگوی واقعی مبارزه با تروریسم باشند.

تروریسم در نظر گرفته است.^۱ و اما تروریسم در مواجهه با حقوق بین‌الملل بشر دوستانه اگر به وضعیت فوق‌العاده‌ی حالت جنگی منجر شود، حقوق بین‌الملل بشر دوستانه حاکم است. البته در این باره اختلافاتی وجود دارد ولی با استناد به اهداف بلند حقوق بین‌الملل بشر دوستانه در تحت پوشش قرار دادن مخاصمات برای کاهش آلام انسان‌ها و قطعنامه‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد که توسل به دفاع مشروع فردی و جمعی در برابر حملات تروریستی را به رسمیت شناخته است، موانع انطباق حقوق بین‌الملل بشر دوستانه در مبارزه با تروریسم را رفع کرده است. و همانطور که عملیات‌های تروریستی ناقض حقوق بشر است، مستند به مفاد ماده‌ی ۲۳ مشترک و ماده ۳۳ کنوانسیون چهارم ژنو و ماده ۳۵ پروتکل شماره ۱ الحاقی و سایر موادی که حمله‌ی عمومی به غیر نظامیان و استفاده از روش‌های جنگی و جنگ افزارهایی که کاربرد آن‌ها منجر به درد و رنج شدید می‌شود را شامل می‌گردد، تروریسم ناقض حقوق بین‌الملل بشر دوستانه است و مسئولیت بین‌المللی دارد. یکی از قواعد اساسی حقوق بین‌الملل بشر دوستانه احتراز نیروهای متخاصم از مبادرت به فعالیت‌ها و اقدامات تروریستی می‌باشد. همانگونه که ملاحظه گردید، حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، تروریسم و

^۱ - مقدمه‌ی میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

^۲ - در صورت بروز نزاع مسلحانه که جنبه‌ی بین‌المللی نداشته باشد و در خاک یکی از دول معظمه‌ی متعاهد روی دهد هر یک از متخاصمین مکلفند که لاقلاً یکی از مراتب زیر را رعایت نمایند:

(۱) با کسانی که مستقیماً در جنگ شرکت ندارند به انضمام افراد نیروهای مسلحی که سلاح خود را زمین گذاشته‌اند و کسانی که به سبب بیماری، جراحت، حبس یا هر علت دیگری از شرکت در جنگ ناتوان هستند، تحت هر شرایطی به طور انسانی و به دور از تبعیض براساس نژاد، رنگ، مذهب، عقیده، جنسیت، تولد، ثروت و یا هر معیار مشابه دیگر، رفتار شود. براساس این ماده رفتارهای ذیل با اشخاص مذکور در هیچ زمان و هیچ مکان و به هر میزانی که باشد مجاز نیست:

الف - خشونت بر ضد جسم و جان به ویژه قتل از هر نوع، قطع عضو، رفتار بی‌رحمانه و شکنجه؛

ب - تجاوز به کرامت شخص و به ویژه رفتار موهن و تحقیر کننده؛

ج - گروگان‌گیری؛

د - صادر کردن احکام و اجرای مجازات‌های اعدام بدون وجود حکم قبلی صادر شده از دادگاهی که به طور

قانونی تشکیل شده باشد و تمام تضمین‌های قضایی را که ضرورت آن به طور عام پذیرفته شده است، تأمین نماید.

برخی اعمال تروریستی یا ترور را ممنوع نموده است. فارغ از این امر که اقدام تروریستی توسط دولتی در مقام اعمال حقوق دفاع مشروع باشد یا به وسیله‌ی جنبش‌های ملی به منظور اجرای حق تعیین سرنوشت صورت پذیرفته باشد.

پیشنهادهای

نهایتاً تأکید بر عنوان مبارزه با تروریسم به دلیل اهمیت ریشه‌یابی، توجه به قواعد بین‌المللی و جذب همکاری‌های جهانی در مبارزه با تروریسم است. مادامی که ریشه‌یابی تروریسم، احترام به قواعد حقوق بین‌المللی به ویژه حقوق بشر و حقوق بین‌المللی بشر دوستانه که حاصل تجربه‌های تلخ دوران بی‌قانونی و مشارکت جامعه‌ی جهانی است و حصول همکاری جهانی علیه تروریسم صورت نگیرد، پیروزی بر این تهدید ناممکن خواهد بود.

از آن رو که پایان‌نامه حاوی نکات بسیاری در خصوص مبارزه با تروریسم بوده و این پدیده را در چارچوب حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشر دوستانه مورد بررسی قرار داده است، ضروری است که حاصل تحقیق را در قالب پیشنهاد ارائه دهم.

- تعریف و تفکیک تروریسم از نهضت‌های آزادی بخش
- ریشه‌یابی تروریسم و توجه به عوامل ایجاد و ریشه آن
- فراهم کردن زمینه‌های همکاری بین‌المللی در مبارزه با تروریسم
- توجه به معیارها و قواعد بین‌المللی به عنوان وجه مشترک مبارزه با تروریسم
- تغییر نقش و ساختار سازمان‌های بین‌المللی در مبارزه با تروریسم و به ویژه شورای امنیت

منابع و ماخذ

۱. آقایی، د.، ۱۳۷۵، نقش و جایگاه شورای امنیت سازمان ملل متحد در نظم نوین جهانی، پیک فرهنگ
۲. احمدی لفورکی، ب.، ۱۳۸۷، کتابشناسی تروریسم، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام
۳. افتخار جهرمی، گ.، ۱۳۸۱، حقوق بشر دوستانه در آستانه‌ی قرن بیست و یکم، نشر سرسم
۴. بعیدی نژاد، ح. و دریایی، م. و علی آبادی، م.، ۱۳۸۴، تحول در ساختار سازمان ملل متحد، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه
۵. بوزان، ب.، ۱۳۷۸، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه‌ی پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی، انتشارات مطالعات راهبردی
۶. ثقفی عامری، ن.، ۱۳۷۶، سازمان ملل متحد، مسئولیت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه
۷. ج. هنل، ر.، ۱۳۸۳، تروریسم، شکل جدید جنگ، احمد واحدیان غفاری، انتشارات سخن گستر
۸. حورانیه، ب. و حاجی، ا.، ۱۳۸۶، منازعات غیر مسلحانه بین‌المللی و تروریسم در تروریسم و حقوق بین‌الملل، ابولفضل تقی پور، مؤسسه مطالعات اندیشه سازان نور
۹. دهمشکی، ج. و فرهنگ، ب. و راه‌چمنی، ا.، ۱۳۸۳، استراتژی امنیت بین‌الملل آمریکا در قرن ۲۱، انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات تحقیقات و بین‌المللی ابرار معاصر تهران
۱۰. شایگان، ف.، ۱۳۸۰، شورای امنیت سازمان ملل متحد و مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی، انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
۱۱. ضیایی بیگدلی، م.، ۱۳۸۳، ضمیمه‌ی حقوق جنگ (حقوق بین‌الملل مخاصمات مسلحانه) موارد بازنگری شده، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی فروردین
۱۲. عبدالله خانی، ع.، ۱۳۸۶، تروریسم شناسی، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌الملل برای معاصر

۱۳. عبدالهی، م. و کیهانلو، ف.، ۱۳۸۴، مفهوم تروریسم بین‌الملل و تعریف آن در جامعه‌ی بین‌المللی، سرکوب تروریسم در حقوق بین‌الملل معاصر، معاونت پژوهش تدوین و تنقیح قوانین و مقررات ریاست جمهوری
۱۴. عنان، ک.، ۱۳۸۴، با آزادی بیشتر به سوی توسعه‌ی امنیت و حقوق بشر برای همه، مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد
۱۵. فلمینگ، پ. و استول، م.، ۱۳۸۳، سایر تروریسم، پندارها و واقعیت‌ها، اسماعیل بقائی هامانه و عباس باقرپور اردکانی، نشر نی
۱۶. کاسسه، آ.، ۱۳۷۰، حقوق بین‌الملل در جهانی نا متحد، مرتضی کلانتریان، دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی